

Sayı : 4 - 5

Ağustos 1973 - 1974

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TARİH ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

EDEBİYAT FAKÜLTESİ MATBAASI
İSTANBUL — 1974

ŞERİFİNİN «FETİH-NÂME-İ KIBRIS»I

Özcan Mert

Fetih-nâme-i Kıbrıs Türk tarihçiliğinin pek az bilinen ve tanınan bir eseridir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar bölümünde 3851 numarada kayıtlı bulunan bu eserin öteki kütüphanelerde bir başka nüshası yoktur. 28 yapraktan ibaret olan sözkonusu *Fetih-nâme* daha önce Ağâh Sırrı Levend¹ ve tarafımızdan² tanıtılmıştır.

Pek az bilinen ve tanınan, Şerifi'nin yazmış olduğu *Fetih-nâme-i Kıbrıs*'ın bütünüyle yayınlanması Türk ve Kıbrıs tarihine faydalı bir hizmet olacaktır. *Fetih-nâme-i Kıbrıs* hakkındaki bu çalışma, Bekir Kütük-oğlu ile Tahsin Yazıcı'nın, Piri'nin yazmış olduğu *Fethiyye-i Cezîre-i Kıbrıs*³ adlı yazma halindeki eserinin çeviri yazısını (transcription) hazırlamış ve bazı imkânsızlıklar sebebiyle yayınlıyamamış oldukları çalışmalarının bir devamı kabul edilebilir. Bunlar yanında bu tür çalışmalar arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğrencilerinden Münevver Durmuşoğlu⁴ ve Y. Eribe Ilgaz⁵ Zîrekî yahut Zeyrekî'nin *Tarih-i Kıbrıs* yahut *Fetih-nâme-i Kıbrıs*⁶ adıyla bilinen yazma ha-

1 Ağâh Sırrı Levend, *Gazavât-nâmeler*, Ankara 1956, s. 83-84.

2 Özcan Mert, (*Kıbrıs Türk Tarihçiliği, Türk Kültürü*), VIII, nr. 92, Ankara 1970, s. 5.

3 Ağâh Sırrı Levend, *Aynı eser*, s. 174; Fehmi Edhem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, I, İstanbul 1961, s. 229; Özcan Mert *Aynı eser*, s. 2-3.

4 Münevver Durmuşoğlu, *Zîrekî, Tarih-i Feth-i Kıbrıs*, I. Kısım, İstanbul 1965, s. VI+104, Tez nr. 803.

5 Y. Eribe Ilgaz, *Zîrekî, Tarih-i Feth-i Kıbrıs*, II. Kısım, İstanbul 1961, s. V+55, Tez nr. 616.

6 Güstav Flügel, *Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Kaiserlich - Königlichen Hofbibliothek zu Wien*, II, Wien 1865, s. 236, nr. 1015, yp. 63; Franz Babinger, *Die Geschichtsschreiber Der Osmanen und ihre Werke*, Leipzig 1927, s. 113-114; Edgard Blochet, *Bibliothèque Nationale Catalogue des manuscrits turcs*, II, Paris 1933, s. 98-99, suppl. nr. 926, yp. 51; Özcan Mert, *Aynı eser*, s. 3-4.

lindeki eserinin tenkidli metnini (édition critique) yaparak tarih araştırmalarına faydalı bir duruma getirmiş oldukları mezuniyet tezlerini hatırlatmak gerekir.

Söz konusu olan eser *Fetih-nâme-i Kıbrıs* adını taşıdığı halde Akdeniz'in doğu kısmında bulunan ve stratejik bakımdan önemi büyük olan adanın fethini sonuna kadar tam olarak kapsamamaktadır. Anlaşıldığına göre *Fetih-nâme*, Kıbrıs adasının merkezi olan Lefkoşa'nın zabtından (9 Eylül 1570) sonra yazılmıştır. Eserin yazarı olan Şerîfî *Fetih-nâme*yi Lefkoşa'nın Osmanlı Türkleri tarafından ele geçirilmesiyle bitirmiştir. *Fetih-nâme*'de bir yıla yakın uzun ve kanlı çarpışmalar sonucu Kıbrıs'ın fethini kesinlikle sona erdiren Magosa'nın zabtı (1. Ağustos. 1571) ile ilgili hiçbir bilgi yoktur.

Yayınladığımız eserin istinsah tarihinin bulunmaması ve yukarıda belirtilen durum *Fetih-nâme-i Kıbrıs*'ın 1570 yılı sonları ile 1571 yılı başlarında yazılmış olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Şimdiye kadar Kıbrıs fetih-nâmelerinin en eski tarihli olarak 1571 yılı Ağustos ayında yazılmış olan Piri'nin *Fethiyye-i Cezîre-i Kıbrıs* adlı eseri bilinmekteydi⁷. Bu durumda, yazılmış olan ilk ve en eski tarihli Kıbrıs *Fetih-nâmesi* Şerîfî'ye ait olan yayınladığımız *Fetih-nâme-i Kıbrıs* adlı eser olmalıdır.

Fetih-nâme-i Kıbrıs'ın yazarı olan Şerîfî bu eserinde kendi hayatı hakkında kısa bir bilgi vermektedir. Verdiği bilgiye göre Şerîfî, Kanunî Sultan Süleyman'ın damadı olan sadrazam Rüstem Paşa'nın (öl. 1561) imamı olan Seyyid Mehmed'in oğludur⁸. Şerîfî bir medresede müderrislik ve yedi kazada kadılık yapmıştır⁹. Yazar, *Fetih-nâme-i Kıbrıs*'ı yazdığı sırada Mısır'daki *Menzele* kazası kadılığından yüz otuz akça gündelik ile ma'zul bulunmaktaydı¹⁰.

Fetih-nâme-i Kıbrıs metninin tesbitinde İslâm Ansiklopedisi'ndeki çeviri yazı (transcription) sisteminden faydalanılmıştır.

7 Özcan Mert, *Aynı eser*, s. 2.

8 «...merhum ve mağfurünleñ Sulân Süleymân aleyhi'r-raḥmeti ve'l-ḡufrân dâmâdı ve esdâk-ı ibâdı merhum Rüstem Pâşâ yesserallahi fi-l-cenneti mâyeşâ bendenüzün imâmı merhum Seyyid Meḥmed du'â ḡyunuzun oḡlu bendenüzün...» (bk. metin, yp. 27 a st. 7-27b st. 3).

9 «...bir medrese ve yedi kazâda müderris ve kâdî olup...» (bk. metin yp. 27b st. 7-8).

10 «...hâlâ yevmî yüzotuz akça ile Menzele kazâsından ma'zûl ve evlâd-ı resûl dâ'iniz...» (bk. metin, yp. 27 a st. 5-7).

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

Şerâif-i leîâif-i şükr-i bî had vezâif-i nezâif-i hamd-i lâ-yu'ad ol hal-lâk-ı halâik ve ahlâk ve mu'tî ve münfik ve kâsimü'l-erzâk için olsun ki şücâ'-ı [2 a] müslimin ve guzât-ı dinin ve kâne haqqan aleynâ nasrun mine'l-mü'minin¹¹ sadâsı bedel cuhûd cihâdına selsebîl ve kezâlike neczi'l-muhsinin¹² edâsı selâtin zü'l-ictihâdına delil olup merâtib-i seniyye-i diniyye menâkıb-ı guzât-ı seniyye ile nümâyân vüfûr-ı beyza-i islâmla neş'et-i imân rahşân oldu ve leîâif-i salavât [2 b] cevâhir-i meknûn ol mazhar-ı nidâ-i elâ-inne hizbellahi hümu'l-gâlibûn¹³ üzerine olsun ki lekad radıyallahü ani'l-mü'minin¹⁴ ile ümmetine bâis-i inâyet-i sübhân oldu. Salavâtullahi aleyhi salâten dâimen ve alâ alihi ve eşhâbihi fi's-subhi ve'l-mesâ¹⁵ ve vezâif-i da'vât-ı zâkiyât-ı ervâh-ı selâtin-i mâziye-i Osmâniyân ref'e Allahü derecâtihim [3 a] fi ale'l-cenân için olsun ki müzâhir-i fetih-i fettâh ve nizâm-ı âlem ve sebep-i islâh olmuştur. Beyit :

Şağ iken sâlikler olmuştur tarîk-ı vâziha
Hey müslimânlar okun Osmâniyâna fâtiha.

Hususâ pâdişâh-ı âlempenâh halîfetullah zıll-i ilâh hazret-i sultân selâtin-i zemîn kuṭb-ı âlem-i temkîn ve müdebbir-i telvîn-i evâlim-i dîn-i metin a'nî Sultân Selîm Hân bin Sultân Süleymân bin [3 b] Sultân Selîm edâm-Allahü teâlâ eyyâme devletihi bi-lüṭfihi'l-amîm ilâ (yevmin lâ-yenfeû' mâlûn velâ benûn illâ men etâllahe bi-ḳalbin selîm) lâ-zâletin nusretü an-ṭirâzi livâyihi ve'l-aczi min levâzimi a'dâihi meddellahu zılâla celâlihi ilâ yevmi's-sâ'ati ve sa'ati'l-ḳıyâmi lâ-zâle min en yekûne kâ'betenli'l-iḳbâli ve'l-i'zâmi¹⁶. Meşnevî :

11 Rûm sûresi (XXX), âyet 47. Metindeki «min» kelimesi fazlalıktır.

Âyetlerin tesbitinde Muhammed Fuad Abdü'l-bâkî'nin Kahire'de 1364 yılında basılmış olan *E'l-mu'cemü'l - mufehres li-elfâzi'l-Kurânî'l-kerîm* adlı eserinden faydalımlmıştır. Bu eserden faydalanmamı sağlayan sayın Dr. Yusuf Ziya Kavakçı'ya teşekkür ederim.

12 Yûsuf sûresi (XII), âyet 22.

13 Mâide sûresi (V), âyet 56. Metindeki «elâ» kelimesi yazara aittir.

14 Fetih sûresi (II), âyet 18.

15 Hazreti Muhammed'e salât ü selâmdır.

16 Sultan Selim II. (1566-1574) için du'âdır. Parantez içindeki kısım Şüa'râ sûresinin (XXVI) 89. âyetidir.

[4 a] Şâh-i şer'-i nebevî hâfız-ı dîn
Zıll-i hak pâdişeh-i rûy-ı zemîn

Bâsıt-ı emn-i amân şâh-i cihân
Mâzhar-ı sırrı-ı Süleymân-ı zamân

Cebhesi nûr-ı hilâfetle münîr
Sâhibü'r-rey şecâa't-te'sîr

Feth için eyliyeli feth-i kelâm
Oldu küffâr ilinin işi tamâm

İder ol şer'-i Şerîfî ta'zîm
Ömrünü çoğ ide fettâh-ı alîm.

E'l-hamdü'l-illahi'l-meliki'l-allâm sadrû'l-vüzerâi'l-izâm ve bedrû'l-küberâi'l-fihâm [4 b] âkid-i me'âkidü'd-devleti'z-zâhiret-i kâ'id-i me-kâ'id-i'l-i'zzeti'l-bâhireti mazhar-ı fazlullahi yû'tîhi men yeşâ bedr-i sadr-ı vezâret. Mehemmed Pâşâ *yesserallahi mâ-yürîd ü mâ-yeşâ*¹⁷ hazretleri gibi vezîr-i sâ'ib-i't-tedbîrin zamân-ı vezâretinde ve avân-ı sadâretinde berâyâ âsûde hâl ve re'âyâ müreffehü'l-aşvâldir. Husûsâ ol cenâb-ı merhamet-meâb ve şefkat-ayâb eshâb-ı ensâba zahîr [5 a] ve erbâb-ı ahsâba destgîr muhibb-i meşâyih-i izâm ve muhiqq-i sülehâ-i kirâm ve âlim-i müttakî müsteḥakk-ı'l-âzâm der e'l-hak Hazret-i Sultân Süleymân merḥûm ve mağfûrun diyâr-ı ahirete mü'eddi olan sefer-i nusret zaferinde eylediği tedbîr umûr-ı asker zafer fercâm ve siyânet ve himâvet-i beyza-i islâm ilâ yevminâ hâzâ vüzerâ-i kirâmın hiç birinden sâdir ve nev-i [5 b] beşer böyle ferâset ve şecâ'atte kâdir olmamışdır. Ve'l-hâsıl zebân-ı hâme-i beyân kemâl-i ferâseti takrîrinde kâsır ve beyân-ı hâme-i zebân aḥvâl-i şecâ'ati tahrîrinde müteḳâsırdır. Meşnevî:

Lem'a-i şem'î anın şer'-i Muhammed nûrdur
Dâver-i dü zamânın bende-i manzûrdur

Re'yi bin re'ye bedel zât-ı şecî'i kahramân
Erliği tedbîr olmuşdur pesend nüktedân

17 Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa (1505-1579) için du'âdır.

Fî [6 a] sebîlillâh gazâyâ dâim eyler himmeti
Şükr eder insâfına dâim Muhammed ümmeti

Dâimâ olur du'â-i hayr-ı sultâna sebeb
Böyle adliyle vezâret oldu halka fazl-ı rab

Pâdişâh-ı ma'delet-âşârımız leyl ü nehâr
Dâimâ olsun serîr-i saltanatda pâydâr

Südreten âmin desün bu virdi Cibrîl-i emîn
Müstehâb eyle du'âmı yâ ilâhe'l-âlemîn.

Çün ol Hazret-i [6 b] Cenâb-ı âlî câmi-i cemî'ü'l-mekârim ve'l-meâlî
me'mûr *innallahe ye'mûru bi'l-a'dli ve'l-ihsân*¹⁸ umûr-ı münkirâtdan Kıbrıs'da bağıy ve tuğyân müşâhede ve meyân-ı ehl-i islâmdan def'inde küllî mücâhede mülâhaza idüp izâlesi kıble-i kabîle-i erbâb-ı hâcât ve Kâ'be-i tâife-i eşhab-ı murâdâtdır deyü ol menzil-i sıdık ve ma'deletde vâriş-i ömrîn merhum Sultân Süleymân zamânında [7 a] menzûr ve deyn edinmişdi. E'l-hamdü'lillâh uhde-i vefaya azîmet ve küffâra cefâyâ niyyet eyledi. Beyit :

Et murâdâtını Yâ-Rabb husûle mevsûl
Feleki'l-fazl ve lütf ü kemâl ve kabûl.

Bu rûşendir ki ilâ yevminâ hâzâ gazâ mu'cizât-ı seyyide'l-enâm ve âdât-ı âbâ-i kirâm ve mukteziyât-ı ecdâd-ı izâmlarıdır ve lihâzâ temhîd-i mebâdî-i meâtlib-i râyiqa ve teşyîd-i [7 b] mebânî-i meârib-i lâyiqa bâbında bezl-i mechûd ve mücâhed-i me'mûl ve ma'hûd zuhûruna mazhar olmağa âmme-i müslimîne zarar olan cezîre-i mezkûre-i küffâr-ı hâkisârın birkaç hisâr felek üstüvârın fethi için *elâ inne hizbe's-Şeytânî hümû'l-hâsirûn*¹⁹ deyü feccârîd girdârın pâymâl ve mükedderü'l-ahvâl etmeğe iki vezîr-i sâ'ibü't-tedbîr [8 a] âsaf-ı râ ve zât-ı âlî simât ile âlem-ârâların birisini sefâin-i zafer-meâşire server ve birisini hayyâl-i asâkir-i şecâ'at-te'sîre ser-asger eyledi. Zîrâ ol iki şîr-i ner ve sâhib-i nazarların birisi Cerbe nâm hisar önünde cür'etler ile ârâste ve biri Konya nâm

18 Nahl sûresi (XVI), âyet 90.

19 Mücâdele sûresi (LIX), âyet 19.

hisâr önünde şecâ'atler ile pîrâste iki merd-i merdân-ı şecâ'at [8 b] ve savletde kahraman ve nerîmândır ve lihâzâ ol iki dilâver ile cünd-i zafer rehberi bu'den ve yakînen *innâ feteĥnâ leke fetĥan mübinâ*²⁰ deyü irsâl bu sa'âdet-i uĥbâya i'zâm ve iclâl olunduĥda *innelillahi meliken ye-sûku'l-ehle ile'l-ehil*²¹ muktezâsınca irâdât-ı rabbânî ve meşîyyet-i süb-hânî ile Ķapûdân Alî Paşa-yı âdil ve maĥbûl [9 a] ü'l-ĥasâ'il enzâr-i inâ-yet-i pâdişâhî ile manzûr ve Ĥazret-i Mustafâ Pâşâ ile me'mûr olmuş-du. *E'r-refîĥ şümme't-tarîĥ*²² muktezâsınca mürâfaĥat ve muvâfaĥat ile cânibeynden bâb-ı istiĥâre ve üslûb-ı istişâre meftûĥ olup *leyse'l-vâcidü ke'l-fâĥidi ve'l-mûtea'ddidi ke'l-vâĥid*²³ deyü mâbeynlerinde olan iĥlâs ve iĥtisâs maĥbûl-ı âm ve ĥâs ve delîl-i ĥayr-ı ĥalâs [9 b] olmuştur. Meşnevî :

Revân oldu dilîrân bezm-i rezme
Taĥassür çekdi dânâlar bu azme

Diyâr-ı azme varup şîr-i ner-vâr
Biri ĥat ĥat şecâ'at etdi izĥâr

Adûya tîĥın etdikçe ĥavâle
Lebâleb semle sundu Piyâle

Şîkâr ardınca pervâza açup per
Eĥer keştî-i sâle mânend-i şehber

Uzatmaz keştî-i a'dâyı berrân
Ķuş olsa [10 a] olamaz önünde perrân

20 Fetih sûresi (IIL), âyet 1.

21 Sahih hadîs deĥildir. Çünkü sahih hadîslerin toplandıĥı Buhârî, Müslim, Ebû Davûd, Tirmuzî, Nasâ'î, İbn Mâce, Dârimî, Mâlik ve Ahmed b. Hanbel'in eserlerinin fihristinde bulunamamıştır. Adı geĥen kimselerin eserlerinin fihristi A.J. Wensinck ve J.P. Mensing tarafından *E'l-mu'cemü'l-mufehres li-elfâz'l-hadîs'n-nebevî* adı ile 7 cilt halinde 1936-1969 yılları arasında Leiden'de basılmıştır. 21-24, 28, 31, 32, 34, 36, 40, 42, ve 43. dipnotlarındaki meselelerin açıklanmasında yardımlarını esirgemeyen Sayın Prof. Tayyib Okîç'e teşekkür etmeyi bir borĥ bilirim.

22 Senetleri zayıf bir hadîstir. Çeşitli varyantları vardır (İsmail ibn Muhammed e'l-Aclûnî, *Keşfü'l-ĥafa ve muzilul ilbâs amma ammeştehere mine'lehadîsi alâ el sinetin - nas*, I, Mısır 1351, s. 179, nu. 531).

23 Kelâm-ı kibâr olması ihtimal dahilindedir.

Süleymân-ı zamân devrinde sâbık
Dilâverlikleriyle oldu fâik

Biri bâğîlerin çenginde zâhir
Hünerler etmede olmuşdu mâhir

Refîkî Mustafâ'nın mu'cizâtı
Adûv andan nice bulsun necâtı

Şecâ'at bâbını başladı şerha
Ten-i a'dâyı kıldı şerha şerha

Gören ol merdî eğdi [10 b] kahramânı
Adûya vermedi kahrı amânı

Şeh-i sâhib-kırâna bundan aقدم
Ubûdiyyetde kim vardır mukaddem

Verilmiş Hakdan ana hüsn-i tedbîr
Vücûdına müsahhar tîr ü şimşîr

İki hoş re'y kıldı hak murâfık
Şecâ'atde şehâvetde muvâfık

Bir olmuş sanki iki şîr-i nerdir
İki kâmil iki âlî-nazardır.

Çünkü muktezâ-yı meşîyyet-i [11 a] sübhânî ve iktizâ-yı imtisâl-i evâmîr-i hâkânî birle her keştî-i zafer rehber sayd ü şikâr ardınca sü-zülür. Şehber gibi bâl ü per açup gündüz yanlarınca güneş zer hü-mâ-yı sürh ve ala per gibi pûyân ve felek-i sîm hilâle şeb-i siyâh atlas bâd-bân ba'de'l-leyâlî ve'l-eyyâm donânma-yı hümâyûn-ı pâdişâh-ı işlâm [11 b] maḥall-i maḥsûda vusûl ve azimleri ḥusûle mevsûl olup enfâs-ı subḥ-i gâh-ı zemîn ve zamânı mu'aṭṭar ve âşâr-ı pertev-i ilâh kevn ü mekânı münevver kıldıkda sadâ-yı ṭop ve tûfenginden deryâ-yı bî-girân güm güm gümleyüp ve gavgayı aşup cenginden zemîn ü za-mân inleyüp ed'iyye-i cünd-i du'â ile elviye-i cünd-i veğâ ser efrâz per-vâz açup [12 a] işbu şemâniye ve seb'in ve tis'a mi'e yılında mübârek

sefer-i muẓafferin evvelinde asker-i ẓafer rehber deryâ-yı bî-gîrân gibi revân oldukça düşmen-i hây berri bahri aldı. Cümlemiz emvâc-ı bahr-i süyûf ile ǧarķ oldu deyu niçesi can acısıyla hisâra ve niçesi başın alup kûhsâra kaçdı. Meşnevî :

[12 b] Zâhir olup muḳtezâ-yı emr ḥayy-ı zü'l-celâl
Asker-i nusret ẓafer cûş eyledi deryâ-mişâl

Bahrı zeyn etdi sefâîn giydi aķ her bâd-bân
Gösterir gülgûn kürekler ḥûn-ı a'dâdan nişân

Zer hümâya sürḥ-ı vâlâ eyleyüp gün perr ü bâl
Fülk-i sîme bâd-bân etdi siyâh atlas hilâl

Cünd-i islâmı görüp küffâra kâr oldu firâr
Bahrı san aķıtdı berre pâdişâh-ı kâmkâr.

Çün ğurre-i ğarrâ-yı [13 a] sabâḥ turre-i muṭarrâ-yı revâḥdan hüveydâ ve envâr-ı aşâr pertev ala arz-ı semevât ve arza münteşir ziyâ olup ğuzât-ı dîne nesîm-i tenessüm-i seḥer ve bu feth-i mübîne cemâl-i âlem tebessüm edüp taḥl ve kôs ü sulṭânî ğuş-ı zemîni pür tanîn etdi. Avâz-ı sûrnâ ve ceng ü ḥarb niçe fersaḥ yere yetdi. Bu feth-i bî-nazîrin binde biri yazılmaz cem' olursa bin debîri. [13 b] Ve'l-ḥâsıl ser-asger-i âlî himmet ve nerîmân-heybet ve ḳahramân-ı savlet *e'l-ḳassâb lâÿübâlî bi-keşret-i'l-ġanem ve inkeşr-e'l-ḥaṭab min-e'd-ḳarar*²⁴ deyü mânend-i ğîr-i her askere rehber olup Lefķōse²⁵ nâm hisâr ya'nî ḥasm-ı miyânında almaĝı ihtiyâr etdikde ol ḥısna ḥavâle olan müdâfi' ve feyz-i feyyâz-i vâsı' ile ğuzât-ı sa'âdet [14 a] *maḳrûn ve inne cünnedenâ lehümü'l-ġâlibûn*²⁶ sadâsını gerdûne peyveste ve *veylûn li-l-kâfirîne min azâbîn şedîd*²⁷ küffâr dil ḥasta edüp dûd-ı siyâh-ı uşşâķ gibi havâî toplanı âsü-mâne aĝdırdılar savâi'ķ aşubla başlarına ḳolular yaĝdırdılar. Ya'nî ol ḳal'a-i Hayber mişâlin Ali var ḳapusun ḳoparmaĝa ve ṭarrâķa-i ṭop-ı mîncılıĝ ile zelzele-i ḳıyâmeti [14 b] üstlerine ḳoparmaĝa âķibet Musṭafâ Pâşâ-yı merd-i merdân te'sîr şecâ'at-i Sulṭan Selîm Hân istimâlet

24 Atalar sözü olması ihtimal dahilindedir.

25 Kıbrıs adasının merkezi olan bugünkü Lefkoşa.

26 Saffât sûresi (XXXVII), âyet 173.

27 İbrâhîm sûresi (XIV), âyet 2.

ve ricâl-i müctehidîn-i şîdre mekâna *aleyh-i avnû'l-melik-i'l-mennân*²⁸ cevheri hidâyet gösterüp *nasrun minallahi ve fetḥün karîb*²⁹ beşâret bûş-râyı dil-firib olup bi-avnilâh-meliki'l-aḥad ve *beşşir-i'l-mü'minîne yâ Muḥammed*³⁰ nidâsiyla gûş-ı hûş-ı müslimîne [15 a] safâ eḳâlîm-i islâma bûy-ı vefâ yetişdi. *Te'acceze an-tahrîri vasfihi ve beyân-i'l-ef-hâmi velev enne mâ-fi-l-arzı min şeceretin li-l-aḳlâmi*³¹. Meşnevi :

Mu'cizât-ı Mustafâ edüp güneş gibi zuhûr
Hâsıl oldu ehl-i islâma niçe dürlü sürûr

Serteser edüp meşâm-ı âleme bûy-ı vefâ
Gûş-ı hûş-ı müslimîne bu nidâ verdi safâ

[15 b] Yazılup nasrun minallah hoş nâme yine
Hamd-i lillâh nusret oldu ehl-i islâma yine.

Çünkü ol nâkil küntü nebiyyen ve âdem beyne'l-mâ-i ve't-tîn ve ḳâil-i ḳaṭret-i ḳaṭra-i fî femî *allemet bihâ, ilm-e'l-evvelîn ve'l-aḥîrîn*³² müstecmî' faẓâil *vemâ erselnâke illâ rahmeten li-l-âlemîn*³³ lem'a-i rah-şân-ı nûr pâk mazhar-ı *levlâke levlâk lemâ halektü'l-eflâke*³⁴ hâdî-ü'-ş-şibl-i ve sultânü'r-rüsûl ḥazretlerinin meḡarib [16 a] ve meşâriḳda evâmir-i şerîfesini icrâ ve şerâyi'-i laṭîfesini hüveydâ ve leyâlî vü eyyâmını mihr ü mâh tîḡ ve tîriyle rûşen ve ziyâ eden selâṭîn-i azîmet-ü'-ş-şân ve esâṭîn-i âl-i Oşmân fütûḥâtın tecdîd ve ihya etmeḡe sadâḳat-ı atîḳiyye ve adâlet-i Ömeriyye zâhir ve nezâhet-i Oşmâniyye ve vilâyet-i ulviyyeyi bâhir edüp ḥazret-i pâdişâh-ı âlî-maḳâm ve hümâm bin hümâm [16 b] asâkir-i islâm irsâl e[t]dikde bu fetḥe ser-askeri ḥazret-i pâşâ ve *ẓalike faẓlullahi yû'tihi men yeşâ*³⁵ ve guzât-ı müslimîn-i ehl-i sünne

28 Du'âdır.

29 Sâff sûresi (LXI), âyet 13.

30 Aynı sûre, aynı âyetin devamıdır.

31 Övgüdür.

32 Âyet, du'â, hadis ve kelâm-ı kibâr değildir.

33 Enbiyâ sûresi (XXI), âyet 107.

34 Söz bakımından uydurma ve anlam bakımından sahih bir hadîstir. 33 numaradaki âyet, bu uydurma hadîsin anlamını kuvvetleştirmektedir.

35 Mâide sûresi (V), âyet 54. Metindeki «ve» kelimesi âyetin aslında olmayıp yazarın bir ilâvesidir.

*e's-süyyûfu mefâtiḥ-ü'l-cenne*³⁶ deyüp iki sâhib-kırân dilîr ve merd-i meydân-ı saîbi't-tedbîr re'yiyle bu ğazâ-yı ekberde rûû's-ı küffâra taş-lar yağdırılıp kulûb-ı bed-girdâra dağlar basıldı ya'nî ol dilâverlerin [17 a] kılıcları arşa asıldı. Birisi mâ-teḳaddemden berde mefḥar-ı Osmâniyânin bende-i maḳbûli ve birisi baḥrde kılıcın salar kulu olduğuna şecâ'at ve istikâmetleri iki şâhid-i âdil ma'nâda hezâr şühûd adûle me'âdil olduğda nişân-ı tevḳî-i dîn-i sa'âdet maḳrûn *elâ inne evliyâ allahî lâ-ḥavfun aleyhim ve lâ-hüm yaḥzenûn*³⁷ ve imtinân [17 b] terḳî-i be-ayin-i inâyet meşḥûn *velâ taḥsebenn'ellezîne ḳutilû fi sebîl-i'llahî emvâten bel aḥyâün inde rabbiḥim yürzeḳûn*³⁸ olup azîmkâr ü zâr-ı a'dânın kârî zâr olduğda mücâhidîn menâzil-i refî'alarımıza evzâḥ-ı nûsûs *innellahe yüḥibbû'l-lezîne yuḳâtîlûne fi sebîlihi saffen keennehüm bünyânün mersûsün*³⁹ dir deyü cüyûş-ı cevşen-pûş hücûm [18 a] ve ḥurûş ve telaṭum-ı baḥr gibi cûş edüp ya'nî ğuzât-ı dîn-i vâcibi'l-iḳbâl *himmet i'r-ricâl taḳla'u'l-cibâl*⁴⁰ deyü yer yer taş ve toprakdan nice fülk-i cebel mişâl yığup ol mu'azzama-i kılâ'-ı rub'-ı meskûn ve u'cûbe-i çarḥ-ı bûḳalemûn fethinde serdâr-ı bahâdırân-ı sipâh ve *me'n-nasru illâ min indallah*⁴¹ deyü küffârı zîr ü zeber ve ḥisârı ḥâke berâber etdirmeye [18 b] himem-i pâdişâh-ı islâm ve ihtimâm-ı asker-i zafer fercâm ile arz ve vaḳâr-ı dîn evc-i şüreyyâya ḳarîn olmak muḳarrer oldu. Meşnevî:

Himmetden oldu şâhim bâd-i zafer ve zide
Devlet dirahṭı üzre feth oldu bir reside

Eşcâr-ı şevket üzre ber döndü âftâba
Leylî zaferde birki fer verd[i] mâh-ı tâba

Şâhân-ı âlem ey seh reşk etdi bu ğazâya
Rûḥânîyân erişdi bu fethile safâya.

36 Şüpheli bir hadîstir. Muteber hadîs kitaplarında yoktur. Bu hadîs sadece İbn Asakir'in hadîs mecmuasında geçmektedir (Abdû'r-ra'uf e'l-Munavî, *Künuzü'd-deḳâik fi hadîs-i hayrî'l-halâik*, İstanbul 1285, s. 80).

37 Yûnus sûresi (X), âyet 62.

38 Âl-i imrân sûresi (III), âyet 169.

39 Sâff sûresi (LXI), âyet 4.

40 Hadîs değildir. Ancak bazı kimseler Şeyh Ahmed e'l-Gazalî'den nakletmişlerdir (İsmail ibn Muhammed e'l-Aclûnî, *Aynı eser*, II, Mısır 1352, s. 333-334, nr. 2888).

41 Enfâl sûresi (VIII), âyet 10.

[19 a] Nâ-gâh bir gün âft âb-ı âlem-tâb keşti-i islâm-ı zafer-meâb gibi subh-ı sâdıkı mânend-i bâd-ban ve her târ şu'âi'nı çârmihlardan nişân gösterüp yed-i kudretle mühre-i mâh-ı cilâ' safha-i subhğâh olup güneş hayt-ı zerrinle maştar çarhı etrafına bir kâllah zer çeküp tevekkül-ü Rabbü'l-âlemin taştîr ve tevessül-ü şefi'a'l-müznibîn [19 b] tahrîr buyuruluş feth zafer ricâsında *inneke kâdirün alâ zalik*⁴² tehlil ve tevhid edâsında *leyse fi-l-mülki gayreke mâlikün*⁴³ deyü zıllı ilâh müste'ân ya'nî pâdişâh-ı ma'delet-ünvân vezîr-i şalişine istimâlet ve cezîre-i mezkûrun etrâfını siyânet birle sefâin-i islâma müdâvere ve a'dâyı adem kıran muhâsara buyurup küffârın asker götürmesi [20 a] ihbârı *inne hazâ illâ ifkun mübîn*⁴⁴ hidâyeti ile mekzûb ve inâyet *innallahe lâ-yehdî keydî e'l-hâî'nin*⁴⁵ ile a'dâ-yı dîn mağlûbdur deyü buyuruldukdâ e'l-hamdül-illâh niyyet-i azm küffâr-ı lâ'in mâ-kışîne fihâ ebedâ⁴⁶ fehvâsınca mesdûd ve gûzât mâ beyinde *seyeca'lû lehümü'r-rahmanü vudden*⁴⁷ muktezâsınca meveddet memdûd olup a'dâya *ülâike hümü'l-hâşirûn*⁴⁸ ma'nâsınca hüsrân ve hayret *vemâ lehüm minallahi min veliyyin velâ nasîr*⁴⁹ müstedâ'sınca [20 b] kürbet-i firkat taqdir-i kâdir ile mukadder ve bi'l-cümle küffârın halleri mükedder oldu. Beyit :

Mihr-i mâhiyle verdi safha-i çarha cilâ
Mihr çekdi hayt-ı zerrinile miştar gûyâ

Nâme-i çarhın idüp sernâmesini zer nişân
Pâdişâh-ı hef kışver nâmına çekdi nişân.

Mefhar-i Osmâniyân ya'nî Selîm Hân-ı zamân
Nûr-ı adli perteviyle rûşen olmağa cihân.

[21 a] Kilke nûr-ı adlile ol hükme ünvân eyledi.
Kıbrıs'ın etrâfının geştine fermân eyledi.

42 Âyet, du'â, hadîs ve kelâm-ı kibâr değildir.

43 Allah-ı övgüdür.

44 Furkân sûresi (XX), âyet 4. Metindeki «inne» kelimesi aslında «in» olmalıdır ve «mübîn» kelimesi fazladır.

45 Yûsuf sûresi (XII), âyet 52.

46 Kehf sûresi (XIX), âyet 3.

47 Meryem sûresi (XIX), âyet 96.

48 Bakara sûresi (II), âyet 27.

49 Aynı sûre, âyet 120.

Emr-i hünkârı vezîr-i şâlisî gûş eyleyip
 Cân ve baş üzre deyü deryâ gibi cûş eyleyip
 Çevresin aldı sefâin nitekim baħr-i amîk
 Her birisi eyledi nasrun minallahi refîk.

E'l-ħamdülillâh mübârek Rebiü'l-âhîrin sekizinci günü yevmü's-sebtdir⁵⁰. Devlet-i pâdişâh-ı islâm nümâyân Lefkosa [21 b] nâm hisârı hâk ile yeksân olup guzât-ı hûn-efşân elinde her tîğ-ı sürh ve qarabaşlu mel'ûnlar sürh ser toprâk başlarına zîr ü zeber oldular. Meşnevî :

Bu ğazânı mübarek eyliye Hâk
 Şâhlar reşk ider bûna el-ħak
 Avn-i Hâkla bu feth-i zîbâya
 Oldu tîğ ü teberle pîrâye
 Kıbrıs'a azm idince zıll-i ilâh

[22 a] Oldu avn-i hüdâ bi-fazlillâh.

Çünkü bi-fazlillâh Rabb-i'l-âlemîn zıll-ı ilân pâdişâh-ı dîn sultân-ı selâtin-i rûy-ı zemîn ħazretlerinin bu ğazâyı serfirâzları ya'nî bu cihâd-ı mümtâzları ile ervâh-ı eslâfa enva'-i safâ ve esnâf-ı rûhâniyâna bûy-ı vefâ yetiştî. Meşnevî :

Tûğlar Keyvân'a⁵¹ eflâke yetiştî her âlem
 [22 b] Hâk-râh itdi Zühâl a'dâ demini dem-be-dem
 Ħamdü lillâh devletinde ey şeh-i sâhib-kırân
 Mazhar-ı feth-i ilâhî oldu asker nâ-gehân.

Bu rûşendir ki sa'âdetlü pâdişâhımızın zât-ı şeci'leri cami'-i erbâb-ı avârif ve lâmi'-i âftâb-ı ma'ârifdir ki hem-dem-i hâsları celâl eşerden mü'eşşire-i istidlâl gibi olup ol âb-ı rûy-ı beşere-i ehl-i yakîn ma'ârif ve kemâlât-ı hem-nişîn ile [23 a] ahâli-i âleme hüner güyâ mü'eşşirden eşer göstermiştir. E'l-ħak ol elf-i istikâmetle lâyıķ-ı iclâl olan mîr-celâl hoş hisâlin reşehât-ı kaçarât-ı ğamâm-ı aqlâm dürer-i bâri ve nefehât-ı esrâr kelâm pür intizâm anber-nişârî ile gülşen-i avârif-i inşâ maħzar ve mü-zehher ve fenn-i ma'ârif-i dil-küşâ münevver ve mu'attardır. Meşnevî :

50 Milâdî tarih karşılığı 9 Eylül 1570'tir.

51, Keyvân, Zühâl yıldızı yahut Satürn gezegeninin bir başka adıdır.

52 Bedehşân, Afganistan'ın bir vilâyetidir, kıymetli madenleri hususiyle lâliyle meşhurdur.

Destine alsa kalem lâ'l-i Bedeḥşân⁵² yağdurur
Dürr için deryâlara bârân-ı nîsân yağdurur

[23 b] Bir ser-âmed servdir irfânı mânend-i alem
N'ola edinse musâhib sâhib-i seyf ü kalem

Ḥazret-i Sulṭân Selîm'in mazhar-ı irfânıdır
Pâdişâh-ı ma'delet-rûşen ma'ârif kânıdır.

Lâ-siyemmâ ol âlim-i âlem-i irfân [ve] *Rabb[ük]e'l-ekrem*⁵³ ve envâ' hüdâ-i beyân *allemel-insâne mâlem ya'lem*⁵⁴ a'ni emir-i ilm-i tasavvuf mîr-i alem gül-zâr-ı gülistân-ı reyâḥîn bâ'is ve ezhâr bâğ-bân-ı besâtîn-i fesâhat olduğuna [24 a] delîl ol cevâhir-i zevâhir ve rengîn beyânı *keennehünne'l - yâḫûtü ve'l-mercân*⁵⁵ ve vâsf-ı şân-ı sâ'âdet nişânı *lem yatmışühünne insün ḳablehum velâ cân*⁵⁶ olan ḥâmîü'l-ḥaremeyni's-şerîfeyn ve nûr-i ayn-ı insân ve insân-ı ayn ve ḥâfız-ı bilâd-ı rûy-ı zemîn ve pâdişâh-ı kâmrân-ı dîn ḥazretlerinin ilmü irfân ve taḳvâsına âyîne ve celâl ve cemâl [24 b] ve iḥsân-ı bî-hemtâsına gencîne olmuştur. Beyit :

Doğrular saffında ünvân eyleyüp nâmın kalem
Dergeh-i şehde ser-efrâz oldu mânend-i alem.

Ve sa'âdetlü pâdişâhımızın meḥasin-i zât-ı âlî ve aḥâsin-i sıfât-ı müte'âlîleri ünvânında ve işbu fetḥ-i bî-naẓîrin târîhi beyânında bir ḳasîde ile ihtitâm-ı kelâm ve du'â-i ḥayr-ı pâdişâh-ı islâm edâ olundu. Beyit :

[25 a] Medḥ-i o güften ne şân-ı herkes est
Nâm-ı o güften hemîn medheş bes est.

Ḳasîde : Ey ferîdûn-saṭvet ü izzet maḳarr-ı rüstem-veğâ
V'ey hümâyûn-himmet ve safvet-i naẓar-ı Hâtem-saḥâ⁵⁷

53 Alak sûresi (XCVI), âyet 3.

54 Aynı sûre, âyet 5.

55 Rahman sûresi (LV), âyet 58.

56 Aynı sûre, âyet 74.

57 Hâtem, Arab kabileleri arasında tanınmış «Tayyi» kabilesine mensup ve cömertliğiyle meşhur olan «İbn Abd-illâh Bin Sa'd'ın lâkabıdır.

Ğulların bağıladı ğollar Kıbrıs'ı etdi ğısar
Re'yle fetĥ oldu sŭr oldu serve pıřvâ

Ref' olup âfâkın afâni cihân âsûdedir
Cevr-i devrî ref' edilen zâtın ey zıll-i ĥudâ

[25 b] Bu ğazâna reşk eder cümle selâtin-i cihân
Rehberin nasrun minallah ola Hâtem dâimâ

Yüz ağardub ğullarun küffâra oldu ğara ğün
Girdi ğül-ğün câmeye tıĝın yüzü suyuna mâ

Bu rezimde nefyin işbât etdi tıĝ illâ ki tır
Ğollayup ğullarını atıldı düşmenden yanâ

Ben taĥayyŭl eyler neĝi gökte uęsa düşmenin
Tirin anı gökten uçurdur ğaçan bulur rehâ

Tıĝ ve tŭĝun mihrŭ meh gibi cihâna fer verir
Biri yalın yüzlü dilber birisi bir mehlikâ

[26 a] Nehr-i sâ'il yok deridim nehr-i sâ'il olmasa
Dergehinde lŭtfunun emvâc-ı ĥâtem câ-be-câ

Mŭste'âr-ı ĥâlis oldu su zŭlâl-i lŭtfuna
Dermiyân-ı dâmen-i peykdir ĥidmete bâb-ı sabâ

Ab-ı rŭřen-i âleme ey mefĥar-i Ořmâniyân
Bir ĥalefsin kim selef rŭĥını kıldın pŭr safâ

Ğün gibi rif'atdesin lâkin ziyâde pertevin
Aftâb-ı devletin rŭřen řehâ subĥ u mesâ

[26 b] İsterim zât-ı şerîfinle adûna ola bâr
Sana bi hadd kadr ü izzet düşmene derd ü belâ

Oldu bu feth-i mübârekde fütûhât-ı keşîr
Pâdişâhım fazl-ı billâh oldu târîh-i gazâ⁵⁸

Hâmî-i şer'-i şerîf-i fâhr-ı âlemsin bugün
Berğ-ı tîğın dâim etsün şark u garbı pür ziyâ

Bende-i ahkâr kuzâtından Şerîfî rûz ü şeb
Cân ü dille izdiyâd-ı ömrüne eyler du'â

Nâr-ı kahrın şem'-veş bağrın eritsin düşmenin
Tâ dem-i mahşer ola kandîl-i kadrin rûşenâ.

[27 a] Ol hâzret-i zıll-ı ilâh ve halîfetullah ve âlempenâh hâzretle-
rinin ilm-i şerîf-i âlem-ârâ cihân peymâlarına arz-ı hâl bende-i dâî-i ef-
gende oldur ki hâlâ yevmî yüzotuz akça ile Menzele (منزله)⁵⁹ kazâ-
sından ma'zûl ve evlâd-ı resûl dâî'niz merhûm ve mağfûrûnleh Sultân
Süleymân aleyhi'r-raḥmeti ve'l-ğufrân dâmâdı ve esdâk-ı ibâdı merhûm
[27 b] Rüstem Pâşâ yesserallahi fi-l-cenneti mâyeşâ bendenüzün imâmı
merhûm Seyyid Meḥemmed du'â-gûyunuzun oğlu bendenüzün sâbıkâ
şeref-i selâtin-i izâm ve hâliyâ peder-i pâdişâh-ı islâm olan hâzret âli-
rütbetin evâmiri celîletü'l-iktidâr ve ahkâm-ı cemîletü'l-âşârları ile bir
medrese ve yedi kazâda müderris ve kâdî olup hâzret-i pâdişâh-ı islâm
ebbedallahi ahkâmehu [28 a] ilâ yevmü'l-kıyâm hâzretlerinin sadaḳa-i
aliyye ve inâyet-i celiyyeleri ile Menzele kazâsına bir müddet kâdî ve
münfasıl olup devletlû ve sa'âdetlû pâdişâh hâzretlerinin izdiyâd-ı ömür-
leri du'âsına evkât-ı hamsede iştiğâl ve ülû'l-emr-i minkûm emrine im-
tişâl üzereyüz.

58 Yazar, Bu mısırada «...fazl-ı billâh...» kelimeleri ile tarih düşürmüştür. Bu keli-
melerin ebced hesabı ile gösterdiği tarih Lefkoşa'nın fetih yılı olan hicrî 978. yılını ver-
mektedir. Bu yılın milâdî karşılığı 1570 yılıdır.

59 Menzele Aşağı Mısır'da Menzele gölünün güneybatı kıyısında bulunan bir kasaba-
dır. Bu kasabanın adı Menzala ve Manzala olarak da bilinmektedir.

Mehhedallahu te'âlâ kavâide izzihî ve ikbâlihî ve ammere makâide
mecdihi ve iclâlihî [28 b] fi devletin lâ-tuḡdâm ve izzetin lâ-tûrâm.

Budur dâim du'âmız pâdihâhın⁶⁰
Ziyâde eylesün ömrünü Allah

Alınca Kıbrıs'ı evvel ğazâda
Dedim târihi fethe fazl-ı billâh.

978⁶¹

60 Bu mısradaki «...pâdihâhın» kelimesi hatalı olup doğrusunun «padişahın» kelimesi olması gerekir.

61 «978» rakamı üst mısradaki «...faẓl-ı billâh» kelimelerinin ebcéd hesabındaki karşılığıdır ve Lefkoşa'nın fetih yılını gösterir.

Not: Bu inceleme, Türkiye'de Amerikan Araştırmaları Enstitüsü'nün yardımları ile gerçekleştirilmiştir. Teşekkürlerimi bildiririm.

سلطان سليم ادام الله تعالى ايام دولته العظمى في الدنيا والآخرة امير المؤمنين في الدنيا والآخرة صاحب الزمان في الدنيا والآخرة صاحب الراي في الدنيا والآخرة فتح الجوز الياسي في فتح كل دم كفار الدنيا في تمام شريف في عظيمه عبر في جوع ابيه فتح عليم الحمد لله الملك العليم العظام ويدر الكبرياء الختام	سلطان سليم ادام الله تعالى ايام دولته العظمى في الدنيا والآخرة امير المؤمنين في الدنيا والآخرة صاحب الزمان في الدنيا والآخرة صاحب الراي في الدنيا والآخرة فتح الجوز الياسي في فتح كل دم كفار الدنيا في تمام شريف في عظيمه عبر في جوع ابيه فتح عليم الحمد لله الملك العليم العظام ويدر الكبرياء الختام
--	--

وارباب احسابه دستكير محبت مشايخ عظام وعالم في مستحق الاعظام حضرت سلطان سليمان مرحوم ومفتوح ديار اخرته مؤذي اولان سفر نصرت ظفر ندى ابلدي تدبير امور عسكر ظفر فرجام وصيات وحمات بيضة اسلام الي يومنا هذا وزراء كرامك ميج برندن صادره ونوع	عاقده معاقبة الذلولة الظاهرة مقاعد العزة العظمى يؤتيه من يشاء بدر صد وزا حضرت توري كيني وزير صايب التدبير زمان وزارتت واولان صدرت براي اسوده حال ورعا يامر في الاحوال خصوصا اول جناب رحمت مآب وشفتت اياهم اصحاب انسا يظهر
--	---

بشیر بویه فراست و شجاعت قادر اولما شد و الحاصل زبان خامه بیان کمال فرایسته تقریرین قاضی و بیان خامه زبان احوال بجا می تحریر مقاصد در ... المعه جمعی انک شرح عجمی نور در داورد و زمانک بشیر منظور در زایم یک زایه بدل ذات جمعی فخر کمان آرکی تدبیر اولم شد پسند که دان ...	سبیل الله غزایه دایره ایله هیتم شکر ایدر انصاف نه دایره محمدانیت دایما اولورد عا و خیر سلطان سب بویه عدلیله وزارت اولدی خلقه فضل پادشاه معدلت اثار مزایل و نهار دایما اولسون سیر سلطنت پایدار سدر دنا مین دبسون بوور جبریل امین مستجاب ایله دعای یا الله العالمین چون اول حضرت
--	---

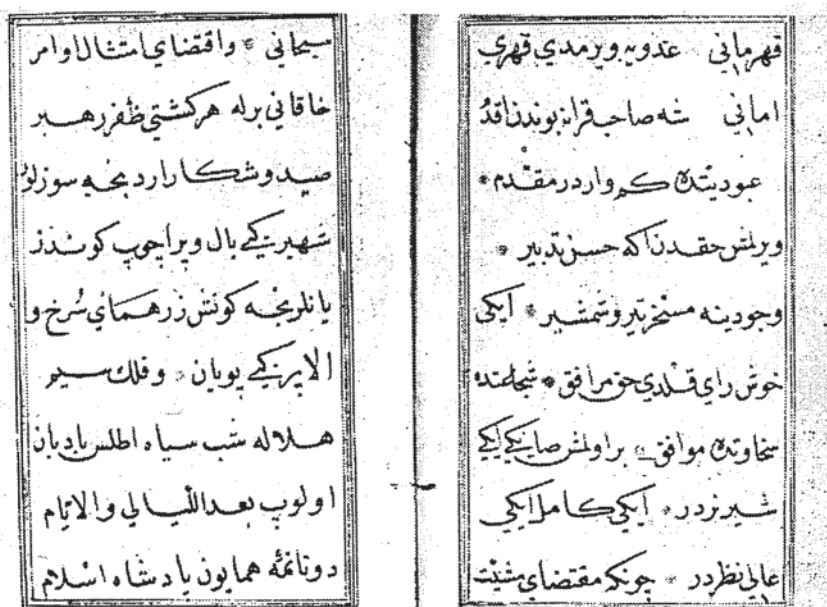
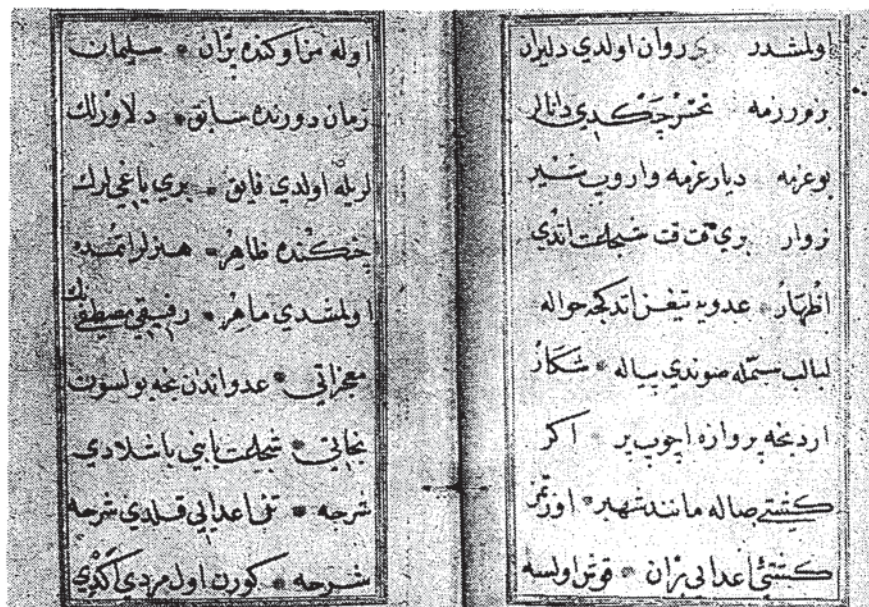
جناب عالی جامع جمیع المکاره و المعالی مامور ... امور منکرانند قهر و سده نیع و طیفان مشاهد و میان اهل اسلا رفتگی کلی بجا اده ملاحظه ایدوب ازاله جمعی قبیله ارباب حاجات و کعبه طایفه اصحاب مراد اند دیو اول منزل صدق و معدلت و ارت عزمین مرحوم سلطان سلیمان زمانده	مذکور دین اینم شدی الحمد لله عهد و فایه عزمت و کفاره بجایه یتا ایله دی بلیت ایت مراد ایتی یاریت حصوله موصول ... فک الفصل ولطف و کمال و قبول بوور ایله یومنا هذا غزایه عزات سید الانام و عادات بایه کرام و مقتضای اجداد عظام لریده و لهذا تمهید مادی مطالب رایقه و تشبیه
---	--

مافی مآرب لایقه بایند بذل
 مجهود و مجاهد مامول و مهور
 ظهوره مظهر اولفه عاتیه مسلبه
 ضرر اولان جزیره مذکور کفار
 خاکسارک برنج حصار فلک استوارین
 فتح ایچون الا ان یزید الفیطان
 دیوختارید کردارین
 پامال و مکندال احوال
 ایتمکه ایکی وزیر صائب التذید

آصف را و ذات علی سمات ایله عالم
 آزالرک بریسی سفین عظمی مآثره
 سرور و بریسی خیال عساکر
 شجاعت تائید سرع ککر ایلدی
 زیرا اولایکی شیر و صاحب نظر لک
 بریسی جریه نام حصار اوکند
 جرائلر ایله آراسته و بری قوبه
 نام حصار اوکند شجاعت لایله
 پیراسته ایکی مرد مردان شجاعت

وصولت قهرمان و زیماندر
 ولها اولایکی دلاور ایله جند
 ظفر مبری بعد و یقینا
 اعماله کسکامیت
 دیوار سال بوسعادت عقبا اعظم
 واجلال اولندقد الله ملک
 قوادیم الی الایمل مقتضایه
 ارادات ربانی و مشیت سبحانی
 قیودان علی باشای عادل و مقبول

الخصال • انظار رعایت پادشاهی
 ایله منظور و حضرت مصطفی پاشا
 ایله مامور اولمشدی از قریه قریه
 الطائر مقتضایه مراقبت و مراقبت
 ایله جانبیدن باب استخاره و اسلوب
 استشاره مفتوح اولوب لیس
 الواجد کالقاء المقصد کالواحد
 مابین رزق اولان اخلاص و اختصاص
 مقبول عام و خاص و دلیل خیر خلاص

محل مقصوده وصول و غمر لری
 حصول موصول و لوب انقاس صبح
 گاه زمین و زمان معطر و آثار
 بر تواله کون و مکهانی منور قلند
 صدای طوب و توفی کنند
 دریای نیل کران کوم کوم کو ملیوب
 وغوغای آشوب جکدن زمین
 زمان اکیوب ادعیه جند دعا الله
 الویه جند و غاسر فرازیر و ازاجوب

شوقمانیه و سبعین و تسعین بلند
 مبارک سفر مظفرک اولنده عسکر
 ظفر هتیر دریای نیل کران کی
 روان اولدقه دشمن های ری
 بحر الدی جمله مزاماج بحر سیوف
 ایله غرقا ولدی دیو پنجه سی جان
 آجیله حصاره و پنجه سی اشیر
 آتوب کو هساره قاجدی مشور
 ظاهر و لوب مقتضای امر خذ و الجلا

عسکر نصر ظفر جوش المیدی
 دریا مثال بحری زین اندی سفاین
 کیدیاق مراد بان کوستر رگ کون
 خول اعدادن نشان زرمایه سرخ
 مولا ایلوب کون پروبان فلک سیمه
 بادبان اندی سیاه اطلس هلال
 جند اسلامی کور و پیکفاره کار
 اولدی فرار بحری صان آق دی زره
 پادشاه کامکار چون غره غرای

صبح طر و طر ایرواحدن هوبدا
 وانوار انا از عرض سموات وارسته منتشر
 ضیا اولوب غرات دینه نیم تسیم
 سحر و بوفتح سینه جمال عالم تسیم
 ایدوب طبل و کوس و سلاطین
 کوش زمین بر طنن اندی آواز سنا
 و جنگ و حرب پنجه فرخیزه یتدی
 بوفتح بی نظیرک بی کده بیرو
 یازلمر جمع اولسه بیک دیری

والمجاهل سر عسكر على همت
 بزيمان هبت وقهر مان صولت
 شيدز عسكرو رهز او لوب
 لفقوسه نام حصارى يعنى خضم
 ميانند المايغ اختيار اذ كده اول
 حصه حواله اولان مدافع و فيض
 خياض واسع اليه غرات سعادت

مقرون و از سنانها که ظاهر
عداسنی کرد و پیوسته
و در میان کافین بر سر علی بن
کفار دلخسته ایدوب دود سیا
عشقان کی هوای طوبری آسمانه
اغدر دیر صواعق آشوبله با شریه
طولولزیفد ریلر یعنی اول قلم
خیبر مثالک علی وار قوسقن بار مغه
وطراة طویب منجیم الیه زلزلة هایتی

دستگیریه قورمغه عاقبت مضطرب
 پاشای مرد مردان تأثیر شجاعت
 سلطان سلیم خان استمالت و رجال
 مجتهدین سدره سکنانه
 لایعاً جوهری هدایت
 کوسزوب سر من الله و سر قریب
 بشارت بشرای دل فریب اولوب
 بعون الله الملك الاحد
 نداسله کوش هوش سلیمیه

صفا و اقام اسلامه بوي وفا بشدي
کوان ما وفا
ليز
ميجان مصطفى ايدوب کوشنيکي
ظهور و حاصل اولدي اهل اسلامه
نچه در لوسرور و سرشار ايروب
مشام عالمه بوي وفا کونروموش
سليمه بوندا و يردى صفا
بازلوب ضرمن الله ايله خوش نامه يه

و مشارقه او امر شریفه سنی اجرا
و شرایع لطیفه سنی هویدا و لیالی
و انایمیه مهر و مایه تیغ و پیکر روشن
و ضیاء ابدک سلاطین عظیمه الشان
و اساطین آل عثمان فتوحات تجدید
و احیاء اتمک صداقه عتیقه و عدله
عمریه ظاهر و زاهد عثمانیه
و ولایت علویه باهر ایدوب حضرت
پادشاه عالی مقام و همایون

محمد لله نصرتی ولدی اهل اسلام
چونکه اول نازل کنت نبیا و آدم
بین الماء و الطین و قابل قطرت قطره
فی نفسی
مستقیم فضایل
لک المین لمعه
رخشان نور پاک مظهر اولاد اولاد
الهدی السبیل و سلطان
الرسول حضرت لرتک مغارب

قلج لری عرشه اصلدی برسیه
ما تقدم مدد برده مخیر عثمانیانک
سنة مقبوله و برسی بحره فلحن
صالر قوی ولد و غنه شجاعت
و استقامت لری اکی شاه عادل
معین هزار شهود عدوله معادل
اولد قدر نشان توفیق دین
سعادت مقرون الامان
و امتنان

عساکر اسلام ارسال ایدکده بفتح
سر عسکری حضرت پاشا
و غزوات
مسلمین اهل سنه
دیوب اکی صاحب قران دلیر
و مرد میدان صایب التذییر زایل
بوغرای اکبره رؤس کفار و طغایر
یا غدر لوب قلوب بد کرداره دغل
باصلدی یعنی اول دلاور لرتک

وخروش، و تلاحم بحری جوش ایدوب یعنی غزات دین واجب الاقبال، و تلاحم بحری جوش دیویر طاش و طیار اقدن یخه قلات جبل مثال یغوب، اول معظمه قلع ربع مسکون، و عجوبه جرج و قلوب فتقدیم سردار بهادران سپاه وما النصر الا من عند الله دیو کفاری زیر و زیر، و حصاریه خاکد بر اویندیک	ترقیع بعین عنایت متکون • اولوب عظیم کار و زار اعدانک کاری زار اولد قبح مجاهدین منازل رفیع لرنه اوضح بصوص از الله الذین یقاتلون فی سبیلہ صفاء کانتهم نیکان مرصوص در دیو جوش جوش بوش، هجوم
---	--

ماکا، برکون آفتاب عالزتاب کشتی اسلام ظفر آفتاب کبی صبح صادق مانند بادبان، و هزار شعاعی چار منج لردن نشان کوسر و ب بد قدرتله مهره ماه جلاء صفحه صحنه، اولوب کشتی خط زرینله مسطر جریخ اطرافه برکالله زر چکوب توکل رب العالمین تطیر و توکل شفیع المذنبین	مسم بادشاه اسلام و اتمام عسکر ظفر زجام الیه عرض و وقارین اوج زبایه قرین اولق مقسرا اولدی شوی متمدن اولدی شام باد ظفر و زین • دولت درختی وزره فتح اولدی بر سر انجار شوکت وزره بر دین آفتاب • ایلی ظفرده بر کفر و بر دین آفتاب شاهان عالمی شه رشک بتدی بوغرا • روحانایا ارشدی بوغله صفایه
--	--

خبر بوردولوب فتح ظفرچاسنده
 الملك قادر على ذلك وتنهيل
 وتوحيد اسنده ليس في الملك
 غير الملك ديو ظل الله مستعان
 يعني پادشاه معدك عنوان وزير
 ثالثه اسمالت وجزيره مذكورك
 اطرافه صيانت برله سفار اسلامه
 مداوره واعداي عدو قران محاصره
 بوردولوب كفارك عسكر كوزي

اخباري ان عدو الله هدايتي اليه مكدور
 وعنايت الله لا يهدي اليه اعدي
 دين مضل ويدور بوردولوبه الحسد
 نيت غمزه كفار لعين مكبر
 فحواستنه سند ووزرات مايشك
 سبيل طر ازمن وذا مقتضا مسيحه
 مودت ممدود اولوب اعدايه ارسك
 هار الحاروك مفاسيحه خسران وحرث
 ومارك اشكر الله مستعد عاسيحه

كبرت فرقت تقدير قادر اليه مقدر
 وبالجملة كفارك حاله مكدور
 اولدي بدست مهر ما عيله
 وبردني صفحه جرخه جلا
 مهر چكدي جيل زرينه مسطر كويا
 نامه جرخك ابدوب برنامه سيني زرنشان
 پادشاه هفت كشور زامنه چكدي نشان
 مفر عثمانيان يعني سليم شان زمان
 نور عدلير قويه دوشن اولمغنه جان

كبرك نور عدله اول حاكم عنوان ابد
 مهر سلك اطرافك كشتينه فرمان ابد
 امر وزير تالتي كوشن يلوب
 جان وياش اوزره ديور اكي جوين
 جوزه سن ابدي سفار نينه كرم حرمي
 مهر ريسي ابدني نصر من الله رفيق
 الحمد لله مبارك ربيع الاخر
 سكرنجي كوني يوم السبت بد دولت
 پادشاه اسلام نمايان لفقوسه

دلیل اول جواهر زواهر و یکن بیانی کاتینت الیا قوت و المرحان و وصف شان سعادت نشانی لر بطشتم ان فیله و لا حار اولان حاجی الحرمین الشریفین و نور عین انسان و انسان عین و حافظ بلاد روی زمین و بادشا کامران دین حضرت بزرگ علم و عرفان و تقوی سنه آینه و جلال و جمال	بر سر آمد سرود عرفانی مانند علم نوله ابدننه مصاحب صاحب سیف و قلم حضرت سلطان سلیمک مظهر عرفان در پادشاه معدنک روشن معارف کاند لایتما اول علم عالم عرفان رتبا لا کرم و انواع مدی بیان علم الانسان مالو بعلم اعنی امیر علم تصوف میر علم کلزار کلستان راجین باعث و ازهار باغبان بسنا تین فصاحت اولدوغنه
---	--

مدح او کفتم نه شان هر کس است نام او کفتم همین مدح بر است ای فریدون سطوت و عزت مفرستم وی همایون همت و سقوت نظر خاتر سنا قوللر وک بغلا دی قبری ابدی حصار زاله فتح اولدی سور اولدی سرود پیشت رفع اولوب آفاقک فانی جهان آسوده در جود ووری رفع ایددن زانک ای طرا خدا بوغرا که رشک اید جمله سلطین جهان	و احسان فی همتا سنه کجینه اولمشد د و غر رشفنده عنوان الموب نام قلم در که شهد سرفراز اولدی مانند علم و سعادت لوباد شاهنروک محاسن ذات عالی و احاسن صفات متعالی لوی عنوانده و اشعوفی فی نظیرک تاریخی بیاندیه رقصیده ایله انتقام کلام وود آء خیر پادشاه اسلام ادا اولندی
---	---

رهبرك نصرت من الله اوله خاندان ايمما •
 بوزاغردوب قولوك كهارة اولدي هره كون
 • كودي كلكون جاميه تنفك يوزي صوينيه
 بوزرند تنفك انا تاندي لاکه تير •
 قولوب قولاروكي انلدي دشمندن بكا •
 • برنخل ايلديكي كوكده اوچيه دشمندك
 • نيزك آني كوكدن اوچد ريقن بولور رها
 نينغ و توغلك مهر ورم يكي جهان فرور •
 بيري ايلك بوزي دلبر بيري مره لفساه

نه ساييل يوق درديم نه ساييل اولسه
 درك كنده لطفكك امواج خانه جايجا •
 • مستعار مال اولدي موزلا لطفك
 • درميان دامن پيكد خدمته باد صبا
 آت روغن عالمه اي مخر عثمانيان •
 بر خلف من كم سلف روحي قللك بر صفا •
 كون كي رفعت سن كن زياده برقوك •
 • آفتاب دولتك روشن شهاب و مسا
 • استرم ذات شريفك عدوك اوله بار

ساكه بي حد قدر عزت دشمنه درد و بلا •
 • اولدي بونج مبارك فوجات كنير
 • بادشاه فضل الله اولدي تاريخ غزا
 سايي شريف مفر عالم سن بكون •
 برق تنفك دايه استون تنق و غري بزا
 • سنج احقر قضا كن شريف روز شوش
 • جان و دلله از ياد عمر كه ايلد عا
 نار قهرك شمع و تر •
 تادم عشر اوله قذيل قدرك روستنا •

اوله حضرة ظل الله وخليفة الله •
 وعالمنا حضرتك علم شريف
 عالم آرا و جهان پيما ربه • عرض
 حال بند عود ابي افكند اولدرك
 حالايوي يوز او تو زاجه ايله منزله
 فضا سندن معزول و اولاد رسول
 داعيكر مرحوم و مغفوره سلطان
 سليمان عليه الرحمة والعفوان
 دامادي و اصدق عبادي مرحوم

